

Ziekmakende identiteit

Dé uitdaging voor elke pelgrim van hoop

Eric Manhaeghe

Jaaroverzichten gelijken nogal op elkaar. 2024 bracht weinig of geen "nieuws" dat echt nieuw aanvoelde. De oorlogen van de vorige jaren gingen gewoon door in Gaza, Libanon, Oekraïne, Soedan... Aan natuurrampen was evenmin gebrek: stormen, overstromingen, bosbranden, aardbevingen... De rivaliteit tussen de grootste politieke machten, China en Amerika, elk met hun achterban, kabbelde rustig voort. Toch vermoeden waarnemers dat een vage trend die al eerder opgemerkt werd, verder vorm krijgt: de multilaterale orde zoals die na de Tweede Wereldoorlog tot stand kwam, brokkelt langzaam af. In grote landen zoals China, India, de US en Rusland, gaan meer en meer mensen ervan uit dat de sterkste in de regel gelijk heeft, vooral wanneer hij brutaal uit de hoek komt. Wie naar de moraal of gewoon de spelregels verwijst wordt prompt van hypocrisie beschuldigd. De waarheid bestaat gewoon niet meer...

2024

Precies wanneer je op het punt staat om toe te geven aan de sombere gedachte dat er een alles verwoestende catastrofe zit aan te komen, merk je dat mensen meer weerstand bieden aan de nieuwe trend dan de berichten in de massamedia laten uitschijnen. In 76 landen werden er vorig jaar verkiezingen gehouden, wat neerkomt op een stembusgang van ongeveer de helft van de wereldbevolking. Veel representatiever wordt het niet! Daaruit valt zeker iets te leren! Toegegeven, in enkele landen zoals Rusland en Venezuela ging het om een wansmakelijke vertoning en elders had de verkiezing nauwelijks enig impact. Voor de overgrote meerderheid echter was het een reële kans om de stem van het soevereine volk te laten horen en koerswijzigingen af te dwingen. De Britse Conservatieven wer-

den na 14 jaar ononderbroken regeren de laan uitgestuurd. De Indiase president Modi die op een bevestiging van zijn nationalistisch beleid had gerekend, moest inbinden en een coalitie aangaan. Het Zuid-Afrikaans Nationaal Congres verloor voor het eerst sinds de onafhankelijkheid zijn meerderheid. In de US behaalde de oppositie de meerderheid met een president die ver van onbesproken is, maar het kiessysteem heeft naar behoren gefunctioneerd; niet onbelangrijk in een land waar partijdigheid tot de hoogste deugd verheven werd.

De autoritaire regimes houden minder goede herinneringen over aan 2024. Toch lijkt er in China niets aan de hand te zijn. Dat zegt niet veel meer dan dat de propaganda aan de verwachtingen van de leiders voldoet. Met de economie is dat veel minder het geval en de meeste ondernemers geven er zich rekenschap van dat het politieke systeem verantwoordelijk is voor de terugval. Daar zijn de leiders niet gerust in. Rusland, ondertussen een vazal van China, is er nog erger aan toe. Terwijl de leiding de indruk geeft op alle fronten de oorlog tegen Oekraïne te winnen, wordt het land van binnenuit leeggezogen. Honderdduizenden jonge mensen zijn verloren gegaan: gesneuveld, gewond en gehandicapt voor het leven, psychisch verminkt en niet langer in staat een eigen leven uit te bouwen, naar het buitenland gevlucht. De inflatie vreet in ijtempo de koopkracht aan en er wordt niets meer geïnvesteerd in uitrusting en infrastructuur; alles wat beschikbaar was ging naar de oorlog. Die zorgt enkel voor vernietiging: in Rusland en in Oekraïne. Mensen zien meer en meer in dat de oorlog hen geen goed doet. Van samenwerking kunnen landen beter worden, van oorlog wordt het aan beide zijden alleen maar erger.

2025

Dat wie tijd heeft en kan volhouden uiteindelijk wint, is een grove leugen die landen zichzelf graag wijsmaken. Iran en Rusland stopten miljarden in het Syrië van de Assads en merken nu

dat ze alles kwijt zijn. Die steun viel niet vol te houden naast de oorlog in Oekraïne. Toegegeven, Israël gaf een duwtje, maar ook daarzonder zou de zwakte van beide spelers duidelijk geworden zijn. Niet direct beloftevol! Ze kunnen zich troosten met de gedachte dat de Westerse democratieën er evenmin goed voorstaan, denk aan Frankrijk en Duitsland. Op de US kan het Westen niet rekenen. Uiterst rijke mensen steken er elkaar de loef af met de meest uitzinnige politieke uitspraken en ze ontpoppen zich gaandeweg als gewetenloze schurken die zich om het even wat kunnen veroorloven, gewoon omdat ze geld hebben. Welkom in de wereld van 2025! De context waarbinnen we van het Evangelie mogen getuigen! Aan complexiteit geen gebrek...

In wetenschappelijke kringen krijgt wat vandaag in heel wat Westerse landen als politiek denken moet doorgaan, het etiket “negatieve partijdigheid” opgeplakt. Het gaat om de neiging van mensen om *niet* te stemmen voor een partij met een programma waarin ze geloven, *maar tegen* een partij die ze vrezen of misprijzen. De weloverwogen strategie wordt ingeruild voor de sluwe tactiek. Campagneleiders komt dit goed uit. Zo win je stemmen en het is veel makkelijker om het ongenoegen op te zwepen dan aan te zetten tot opbouwend enthousiasme. Eens je gewonnen hebt, is het moeilijk om beleid te voeren. De mensen staan niet echt achter het partijprogramma, ze willen alleen alle anderen dwarsbomen. Dat is overduidelijk in de US waar ongeveer tachtig procent van de bevolking aangeeft dat politici niet te vertrouwen zijn. Hoe breng je dan verandering tot stand? Door geweld! Daar speelt Trump op in. Hij is de zelfverklaarde oppermoppersmurf. Door zich voor te doen als de leider van de pesters op de speelplaats kan hij de aandacht trekken, voor even... Hoe zijn we in die situatie aanbeland? Op die vraag probeer ik te antwoorden in het eerste deel van dit artikel. Dan pas zal het mogelijk zijn om iets zinnigs te zeggen over

de manier waarop we als christenen getuigend aanwezig kunnen zijn in deze nieuwe omgeving¹

Koudegolf

De eerste vraag waarop de onderzoekers een antwoord willen bieden, gaat over de affectieve band van burgers met de eigen politieke partij en die van de anderen. “Warm” staat voor een sterke positieve nabijheid, “koud” voor onverschillige afstandelijkheid en “vrieskou” voor openlijke vijandschap. Bekijk je het geheel, dan merk je dat een aangenaam warme zomer verdreven werd door een strenge koudegolf. Rond 1980 begon de warmte af te nemen, tegen 2000 was het al redelijk fris en in 2020 begon het stevig te vriezen. Dezelfde trend werd waargenomen voor alle types van democratie (tweepartijen of proportioneel systeem, met of zonder traditie van coalitievorming).

Meerdere parameters werden toegevoegd in de hoop aanwijzingen te vinden die wijzen in de richting van een oorzaak. Dat is niet gelukt. Enkel correlaties (vaststelling dat twee of meerdere fenomenen samen voorkomen of evolueren) werden gevonden. Niet wat de onderzoekers op het oog hadden, maar toch interessant om aan te tonen welke veronderstellingen bevestigd of ontkracht worden. Bijvoorbeeld het vermoeden dat de eenheid afbrokkelt wanneer er geen gemeenschappelijke vijand meer is. De gegevens van het onderzoek bevestigen het niet, maar geven wel aan dat een militaire dreiging gepaard gaat met

¹ Voor een korte samenvatting van de resultaten van een wetenschappelijke studie over de ontwikkeling van negatieve partijdigheid van 1961 tot en met 2021 in 50 democratieën (vergelijkbare gegevens over 274 verkiezingen), zie “The anti-politics eating the West,” in *The Economist*, 2 november 2024, p. 19-25. Ik maakte gebruik van deze studie in deel I. In het tweede gedeelte verwerkte ik enkele gedachten van Yazid SAID, “Remapping the Holy Land”, in *The Tablet*, 22 april 2024, p. 12-13 en Tomas HALIK, “Catholicism’s unknown future”, in *The Tablet*, 7 september 2024, p. 10-11.

een minder vijandige houding tegenover andere partijen. Er is één uitzondering: de US! De gegevens ondersteunen duidelijker het inzicht dat de overtuiging dat de politieke leiders de situatie proberen te verbeteren voor iedereen, tot minder vijandigheid leidt dan de tegenovergestelde mening (slechts enkelen profiteren). De koude neemt gevoelig toe wanneer mensen de indruk krijgen dat politici hopeloze knoeiers zijn die er niet veel van bakken. Migratie is eveneens een belangrijke parameter. Mensen die in de toekomst van hun land geloven, blijven ter plaatse. Zoeken velen “betere” oorden op, dan loopt een en ander grondig mis.

De gegevens laten toe om een chronologie te construeren. Sleuteljaren zijn 1990, 2008 en 2016. De eerste frisse wind komt opzetten rond 1990, met *het einde van de koude oorlog*. Een ideologische vijand verdwijnt en met hem een ernstige oorlogsdreiging. Dat laat meer ruimte voor interne meningsverschillen... De impact van de Russische inval in Oekraïne kan niet gemeten worden omdat geen gegevens van na 2021 beschikbaar zijn. Enkele belangrijke landen geven hun verkiezingsgegevens pas na een aantal jaren vrij. Heel dicht op de bal spelen kan dus niet, tenminste wanneer je erover waakt dat alle gegevens vergelijkbaar blijven. De *financiële crisis* van 2007-2008 bracht eveneens een verkoeling teweeg in de verhouding tussen publiek en politici. Als echt competent worden deze laatsten niet ervaren. Wanneer de andere partijen dan nog eens een belangrijke rol gaan spelen in de opruimoperaties achteraf, ontstaat makkelijk de perceptie van corruptie. Zij graaien zoveel mogelijk weg voor zichzelf en laten de burger in de kou staan! Met de tegenpartij werk je dus in geen geval samen, tenzij je als een doetje versleten wil worden. De gegevens laten niet toe om een oorzaak aan te wijzen voor de bijtende vrieskou die de democratieën in zijn greep houdt vanaf 2016. De meeste commentatoren wijzen naar *de bitse campagne van 2016 in de US* tussen Donald Trump en Hilary Clinton. De negatieve partijdigheid kent geen grenzen meer, de inhoud verdwijnt helemaal, enkel tactische scheldpartijen blijven over.

Neerwaartse spiraal

In een gezond systeem wordt verscheidenheid als een troef ervaren. Met enige creativiteit is het mogelijk om werkbare coalities te vormen waarbij iedereen iets te winnen heeft. Sterk negatieve partijdigheid maakt dat onmogelijk. Regeringen zijn er niet voor het land, maar om te tonen dat wij gelijk hebben en de anderen ongelijk. In dat perspectief is de verwerving van macht veel belangrijker dan de uitoefening ervan. Populair blijven is de boodschap: goed bestuur is enkel gewenst wanneer het eigen prestige erdoor verhoogd wordt. Dat doet sommigen zeggen dat de *democratie* de *aristocratie* van de troon kon stoten, maar nu machteloos moet toezien hoe de *kakocratie* het roer overneemt. Dat met aristocratie de adel bedoeld wordt, weet de lezer, allicht niet dat het woord van het Grieks afgeleid is en *aristos* in die taal de superlatief is van *agathos*. goed. Het bestuur van de besten dus. *Kakos* in dezelfde klassieke taal wil zeggen: de slechtste in zijn soort, vandaar het bestuur van de minst bekwamen. *Demos* wil zeggen: volk. Wanneer commentatoren spreken over de democratie als kakocratie, dan wordt daar terdege een neerwaartse spiraal mee bedoeld.

In een goed functionerende democratie worden compromissen gesloten om een efficiënt bestuur mogelijk te maken. Partijleiders zijn daar niet langer toe in staat wanneer ze hun achterban ervan overtuigd hebben dat alle andere politieke formaties met de baarlijke duivel meeheulen. In een dergelijk klimaat kan een gedegen debat niet eens beginnen, laat staan tot rijpheid komen. Denk niet dat de massamedia een tegengewicht zullen vormen. Integendeel! Zij verdienen het meest met conflicten, geruchten, complotten, karikaturen... In plaats van een maatschappelijk debat aan te zwengelen, organiseren ze met een uitgestreken gezicht openbare scheldpartijen. Toegegeven, de politici zijn niet in staat om een debat te voeren, gewoon omdat ze niet langer in staat zijn feiten op te merken. Maar "neutraal" zijn de media niet. Wie goed in de markt ligt en de cijfers opkrikt, krijgt de aandacht. De gedroomde wereld voor onbe-

kwame kandidaten! Het publieke debat wordt een wedstrijd om ter hardst liegen en de grootste oplichter komt als overwinnaar uit de bus.

Zo ziet een neerwaartse spiraal eruit. Dat wil nog niet zeggen dat de democratie binnenkort zal verdwijnen als machtsstructuur. Herstel is mogelijk. Denk aan Groot-Brittannië. De *Brexit-campagne* heeft de mensen enorm veel leugens wijsgemaakt, maar niemand iets bijgebracht. De bedenkers ervan moesten in het zand bijten. Hetzelfde gebeurde met de rechtse partij *Rechtvaardigheid en Vrede* die geruime tijd de plak zwaaide in Polen. In heel wat andere plaatsen kreeg de negatieve partijdigheid even de overhand, om daarna weer in de marge te verdwijnen. Het onderzoek geeft aan dat competentie daarbij een grote rol speelt. Zij is een koele minnaar van partijdigheid, wat nog niet wil zeggen dat ze noodzakelijkerwijze warm onthaald wordt door leiders die het goed voor hebben met hun land. Het lukt niet altijd! En soms lijkt de negatieve partijdigheid op een chronische ziekte. Ze verdwijnt wel even, maar steekt daarna opnieuw de kop op. Israël is daarvan het beste voorbeeld, de US zijn op weg om nummer twee te worden!

Godsdienst

Het huidige Israël is geen Staat zoals een andere. Dat zijn ontstaan te maken heeft met de poging van de nazi's om het Joodse volk uit te roeien, weet iedereen. Hoe dat concreet voelt voor de mensen van de regio, Palestina dus, gaat aan de meeste mensen voorbij. Het trauma van Wereldoorlog II leidde tot de oprichting van een sterke zelfbewuste etnisch-nationalistische Staat. Wie enigszins meevoelt met mensen die net aan de uitroeiing ontsnapt zijn, kan daar begrip voor opbrengen. Precies dat heeft altijd de angst van de lokale moslimbevolking aangewakkerd. Wat men in het Westen als terecht beschouwt, is het voor hen absoluut niet. De Arabische lente heeft het gevoel door iedereen verlaten te zijn, nog erger gemaakt. De gewone mens heeft zo

goed als niets bereikt en weet dat zijn eigen leiders vooral voor zichzelf zullen zorgen. Op de buurlanden hoeft hij evenmin te rekenen: bijna alle Arabische Staten hebben er belang bij om de grote Westerse mogendheden gunstig te stemmen. Een beetje verbale steun voor geloofsgenoten in moeilijkheden kan er altijd af, meer niet. Als moslim in Israël sta je er alleen voor! Geen wonder dat christelijke landgenoten ervan verdacht worden Westerse agenten te zijn. Dat het seculiere Westen niet echt christelijk meer is, komt voor moslims totaal ongeloofwaardig over. Gezien de meeste christenen waarvan zij weet hebben, in het Westen wonen, is de conclusie snel gemaakt: christen is gelijk aan Westers.

De leiders van Israël zijn natuurlijk vertrouwd met deze gevoeligheden en buiten ze handig uit. Uitbuiten is hier degelijk de juiste woordkeuze. *Hamas*, de beweging die Israël voorgoed onschadelijk wil maken, *werd sterk en militair relevant dankzij Israël*. Over pacts met de duivel hoef je de opeenvolgende regeringen niets te leren. Enkele decennia geleden werd de multi-religieuze Palestijnse Bevrijdingsorganisatie van Arafat als de grootste bedreiging ervaren. De baarlijke duivel! Net zoals de internationale gemeenschap die eveneens op een tweestatenoplossing aanstuurde. Hoe kon je die het best vermijden? Door de Arabische bevolking te verdelen. Het aanwakkeren van onderlinge rivaliteit binnen de islam en steun aan geradicaliseerde groepen die van de christenen af wilden, waren al decennia lang beproefde methoden. Ook ditmaal bewezen ze hun degelijkheid. De steun aan Hamas werd als een onfeilbaar middel aanprezen... tot men inzag waartoe de beweging in staat was. Toegegeven dat gebeurde met de steun van Iran en Qatar, maar Israël was op de hoogte en liet een en ander oogluikend toe, *zolang het maar schade berokkende aan de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie*. Aan moslimzijde zorgde de historische rivaliteit tussen soennieten en sjiïeten voor nog meer onoverzichtelijkheid. De uiterst rechtse partijen in Israël dachten dat ze alles onder controle hadden, de waakzaamheid in het grensgebied met Gaza verslaptte — hun minister van Binnenlandse Zaken

vond Arabieren pesten in de Westelijke Jordaanoever een prioriteit — en Hamas kon met gemak toeslaan. Een belangrijk deel van de bevolking, Joods en Arabisch (21%!), ziet de huidige situatie dan ook als de vrucht van wederzijds misprijzen, gevoed door de manipulatie van twee godsdiensten door een derde.

Spiritualiteit

In Israël groeit het bewustzijn dat het aanwenden van het gevoel tot een godsdienst en een volk te behoren voor partijpolitieke doeleinden niemand ooit goed gedaan heeft. Velen durven zelfs stellen dat de huidige situatie er het resultaat van is. *Identiteit is belangrijk, zowel op religieus als op maatschappelijk vlak. De beleving ervan wordt echter snel ziekmakend wanneer ze nauwelijks of helemaal niet gedragen wordt door een duurzame spiritualiteit of andere vorm van zingeving.* Meerdere groepen in alle drie de grote godsdiensten proberen aan die diepgang concreet gestalte te geven, maar krijgen nauwelijks aandacht. De soefi, bijvoorbeeld, zoeken naar wegen om een moreel hoogstaand leven te leiden als moslim in een pluralistische Staat. De oude christelijke gemeenschappen in Palestina lijden onder een gestage uittocht naar “betere oorden”. Wie niettegenstaande de groeiende vijandigheid toch blijven, zijn ervan overtuigd dat ze een belangrijke bijdrage kunnen leveren als de klassieke bruggenbouwers van de regio, zij het op een eerder bescheiden wijze. Meerdere Joodse religieuze leiders zijn niet gelukkig met het huidige overwicht van de geradicaliseerde groepen. Godsdienst is voor hen gewoon een middel om hun doel te bereiken: een etnisch zuivere Joodse Staat. Op dit ogenblik is de aanhang van de gematigden eerder marginaal, maar dat kan veranderen bij een volgende verkiezing. Zij willen teruggrijpen naar de oorspronkelijke roeping van Israël: een zegen te zijn voor alle volken.

Een samenwerking tussen gelovigen van alle godsdiensten, elk gedragen door de eigen spiritualiteit, kan de fundamentele verandering in gang zetten waaraan het land dringend behoefte heeft. Een verre wensdroom? Misschien, maar ook een kans voor wie de moed heeft ze te grijpen. Diep religieus overtuigde mensen slagen er soms in om verder te zien dan de huidige kwetsuren toelaten. Wanneer God als de Komende ervaren wordt, als Degene die op al zijn dierbaren wacht om ze bij hem thuis te laten komen, is een eerste stap gezet. Joden en christenen zijn vertrouwd met de gedachte; ze concreet gestalte geven, zal moed en creativiteit vereisen. Voor moslims zal deze stap de moeilijkste zijn. Zij moeten de mystieke dimensie van hun godsdienst eerst leren ontdekken en waarderen om zich niet ongemakkelijk te voelen bij de gedachte dat menselijke kennis en bijgevolg ook de godsdienstige wetgeving begrensd zijn. Dat zal in elk geval het zoeken naar Gods wil in de huidige situatie een nieuwe wending geven.

Onderscheiding

Hoe onze eigen Kerk tegenover de uitdagingen van de huidige uiterst verdeelde wereld staat, kom je bij het begin van een jaar makkelijk te weten. De paus ontmoet dan gewoonlijk de vertegenwoordigers van 184 landen en enkele internationale organisaties (dit jaar was dat op 9 januari). Zoals vorige jaren drong hij heel sterk aan op de promotie van media geletterdheid (een van de objectieven van dit artikel!), vooral door ouders en al wie met opvoeding te maken hebben. Wie zich bewust is van wat er omgaat, laat zich niet zo makkelijk om de tuin leiden en komt ertoe om Gods wil te onderscheiden, minstens voor hem of haarzelf.

Dat een paus die kritische taak weggelegd ziet voor zijn eigen geloofsgemeenschap, ligt in de lijn van de verwachtingen. Maar dat het staatshoofd van een van de meest geseclariseerde landen in West Europa gelovigen daartoe uitnodigt, wekt eerder

verbazing. Emmanuel Macron, de president van Frankrijk, riep op 8 januari de leiders van de grote religies in zijn land op om de rol van bruggenbouwers op zich te nemen. De hele wereld weet dat Frankrijk een hopeloos gepolariseerd land is. Precies daarom heeft de *République* volgens Macron authentieke *ambassadeurs de fraternité* nodig: jullie hoeven geen verborgen leven te leiden, luidt de boodschap, weest niet bang om jullie stem te laten horen en geef de natie het voorbeeld van een interne broederlijkheid die de dialoog met andere zinzoekers niet alleen mogelijk maar ook wenselijk maakt. Een oproep, niet om de moraalridder uit te hangen, wel om op een geloofwaardige manier te getuigen. Ook waar de burgerlijke overheid daar niet voor open staat, wil de Kerk de uitdaging aangaan. Niemand twijfelt er nog aan dat Trump garen spint bij al wat maar naar verdeeldheid ruikt. Dat hij daarbij gaarne de godsdienst manipuleert is evenmin een geheim. Een goede reden dus voor Paus Franciscus om in Washington D.C. een nieuwe aartsbisschop te benoemen die bewezen heeft dat hij dat soort uitdaging aankan. Kardinaal Robert McElroy is niet alleen een uiterst bekwame theoloog, hij is ook zeer vertrouwd met de kunst van de communicatie en een ervaren hervormer.

Synode

Nieuwe uitdagingen aangaan doe je niet door alles bij het oude te laten. Het zal niemand in de wereld ontgaan zijn dat de katholieke Kerk de synodale weg opgegaan is. Dat wil niet zeggen dat juridische structuren van de Oosterse Kerken overgenomen werden, wel dat de verzamelde gelovigen een gemeenschappelijke weg (*syn hodos*) willen bewandelen. Dat houdt in: hernieuwen, doen herleven en uitdiepen. De Kerk komt in de wereld niet vaak als ondernemend en vernieuwend over, eerder als behoudend en oubollig. Denk aan de plaats van de vrouw in de instelling zelf. Toegegeven, daar komt verandering in. Enkele decennia geleden had men de keuze van een vrouwelijke voorzitter van de URB zo goed als zeker als een provocatie aan

het adres van Rome gezien, vandaag is de prefect van het Romeinse Dicasterie voor de Instituten van Religieus en Apostolisch Leven een vrouw. Vooruitgang? Zeker, maar een die aangeeft dat we nog een lange weg te gaan hebben. Maakt dat ons ongeschikt als gesprekspartner van de hedendaagse wereld? Neen, maar het is nog altijd een handicap. Met de mensheid een gemeenschappelijke weg inslaan, wil ook zeggen aan onszelf werken. Het een is verweven met het ander.

In de huidige wereld krijgt de *katholiciteit* van de Kerk een provocerend karakter. Ze staat lijnrecht tegenover de negatieve partijdigheid. Ze rijmt met eenheid, heiligheid (morele integriteit) en is gefundeerd op de apostelen (historische wortels). Voor de Kerk zelf gaat het niet zomaar over een waarmerk dat goed in de verf moet gezet worden voor reclaimedoeleinden. Het is een opdracht, iets wat waargemaakt dient te worden in de gezamenlijke tocht met de mensheid. Het gaat over de broederschap en de interreligieuze dialoog die ook invloedrijke politici niet ontgaan zijn. Paus Franciscus heeft er nog een ecologische verantwoordelijkheid aan toegevoegd, iets waar de hedendaagse redders van de natie gaarne de draak mee steken. Zo verwijt Trump de leiders van Californië dat ze voor de diversiteit gezorgd hebben (lees kansen gegeven hebben aan Afro-Amerikanen) terwijl hele wijken uitgebrand zijn bij gebrek aan water (alsof alle water naar de gekleurde medemens vloeit en blanken daar geen behoefte aan hebben!) Ecologie is geen doel op zich, geen dogma, maar gewoon een respectvolle en competente manier om met de natuur om te gaan *zodat de planeet een veilige thuis wordt voor de hele mensheid en alle ander leven.*

Het is zeker niet de bedoeling dat de Kerk zich als een van de vele partijen gaat opstellen, minder nog dat ze ernaar zou streven om de macht over te nemen in het kader van een theocratie. Het is de gelovigen om een nieuwe kwaliteit van verhoudingen te doen tussen volk, culturen, godsdiensten en Staten. Vaticaan II stelde een dialoog voor tussen de Kerk, de culturen en de beschavingen. Na vijftig jaar ervaring is het duidelijk dat Kerk

en maatschappij niet zomaar van elkaar gescheiden kunnen worden. Kerken maken altijd al deel uit van een maatschappij nog voor ze kunnen nadenken over hun band ermee. Beschavingen en godsdiensten, volken en Staten bestaan niet op zichzelf. Ze zijn alle met elkaar verbonden. Het komt er nu op aan om die banden goed te begrijpen, ontwikkelen en koesteren in het belang van al wie tot de mensenfamilie behoren.

Gedurende de laatste zitting van de synode in oktober 2024 werd nog maar eens duidelijk hoe makkelijk mensen teruggrijpen naar het voor de hand liggende, het meest oppervlakkige. Synodaliteit werd prompt vertaald door “aanwenden in de Kerk van de democratie zoals we die in het Westen kennen.” Paus Franciscus moest zelf tussenkomen om te voorkomen dat de deelnemers in de ban zouden raken van een op sensatie beluste publieke opinie. Een vruchtbare wisselwerking tussen maatschappij en Kerk wil immers niet zeggen dat men van elkaar procedures overneemt, wel dat elk zijn denken toetst aan dat van de ander, eruit gaat leren en zijn handelen erop afstemt. Authentieke synodaliteit spiegelt zich aan het Godsbeeld dat katholieken koesteren: de Drie-eenheid. Het gaat erom de verhoudingen tot elkaar zo te beleven dat verschillen als een wederzijdse aanvulling ervaren worden die bijdragen tot de volle ontplooiing van elke deelnemer. Waar gelovigen voortdurend zorg besteden aan de banden met elkaar, wordt het mogelijk mentale struikelblokken op te ruimen en worden relaties verdiept tot een bijzondere eenheid: God die alles is in allen. Laat dat nu precies de ingesteldheid zijn die enig soelaas kan bieden aan democratieën die te lijden hebben onder negatieve partijdigheid.

De ziekmakende identiteit die overal de kop opsteekt en door velen als een maatschappelijke bedreiging ervaren wordt, kan de pelgrim van hoop niet koud laten. Het gaat hier om dé uitdaging van onze tijd. Wanneer we er met zijn allen op ingaan, wordt 2025 een heilig jaar, niet alleen voor ons katholieken, maar voor al onze medemensen!

Gepubliceerd in januari 2025 op de website van de URV: